

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 23

Fylke: Hordaland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Etne

Emne: Bordskinn til kvartag

Bygdelag: —

Oppskr. av: Trygve AnjeGard: Ymse grunder(adresse): Trette

G.nr. Br.nr.

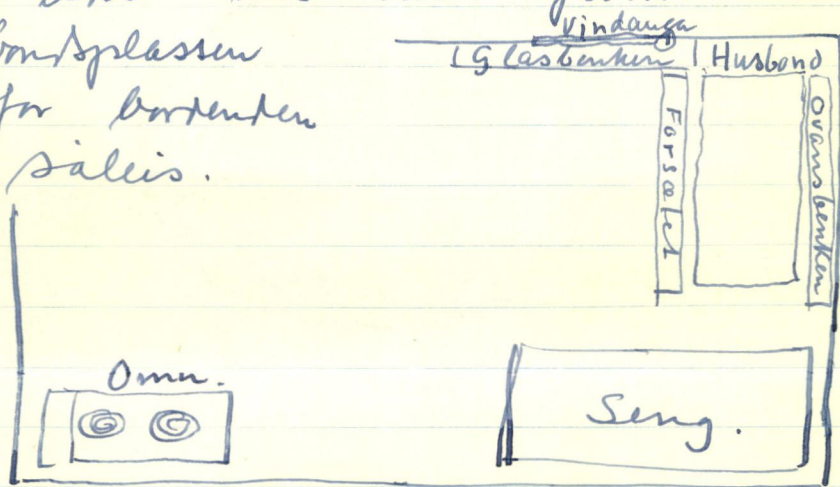
A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter ^{og} andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Huslyden sat alltid til bord enten det var ved langbord eller skiva.
2. Heile huslyden ved same bordet
3. Alle et på same tid
4. Alle et same slag mat
5. I gamle tid var det utrye noko skikkely kjøken på gardane. herre ei utsetis med opsi skiva, og då at fallet til vauleg inne i stova. Men for ca 60-70 år sidan var det på dei fleste gardar innreist eit kjøken med vauleg kokeovn. Men desse kjøken var oftast utsette og kalte så dei var herre brukte til koke og matrom i sommarhalvåret. I den kalte årstida at fallet inne i stova. No i den seinare tid har det vorte teygt og ominnreist mange kjøken med tanke på at huslyden også skal eta der. Og det ut no mein og mein vauleg til dagleg.
6. I helgane og når der x gjester kjeftige eller innberne, et ein i stova.

- 7. Kvan har sin faste plass ved bordet
- 8. Før laut jant borna stå attmed bordet nær dei åt der dei var mange til bord og orntitt om plass.
- 9. Husbondsplassen heitte for högabordsenden. No bruka ein ikkje noko sær namn på plassen, men husbonden har sin visse plass.
- 10. Husbondsplassen er for bordenden med antallet vendt mot døra no etter at borda til vanleg stån mitt på galvet. I eldre tid var högabordsenden (husbondsplassen for bordenden) såleis.

- 11. Det var ikkje så nøye med vask før, men i den seinare tid er det vorte vanleg at folk som kjem av utearbeid, vaskar hendene før dei set seg til bord.
- Eg har høyr at mannfolke sat med hattane på når dei sat til bord i gjestebor for

- 12. Alle åt av same fædet og hadde felles mjølkebopp like til for 30-40 år sidan mange stader. Svært mange tok grøis i skeia og duppa denne i mjølkeskåla. No drikk dei mjølk attåt.

13. Gryta var ofte sett på bålet utan noko inderlag. Mange gamle stovvord var tydelege merke eller heite grytefoter. Men det var til kvardags dei for såleis, når det var annsam.

I hulgane eller når det var framante med til bord var graut eller suppa slege opp i store fat

14. Å laga betar var vanleg for dei braut då havrebrød i høvdeleg storleik - la så sild, kjøtt eller fisk oppå der og så ei poteto som var kløyvd i to oppå der att - og endelig eit brødstykke oppå det heile.

Og så heit dei disjuleg av betar. Somme stoda laga dei i vandy stov og feite betar, var det sagt.

T. d. hjå hirsmanen Gjinnar Slättehåugen på Trette. Gjinnar var vidgrend høvdeleis og uel van med gode betar.

Sikeim var det også på garden Fosse i Etna, uti det forst. Når nokon laga seg ein bete stov og med meir "stivl" på ein vandy, kalla dei det gjerne "Slättehåugbete" her oppi i Stordalen. Men lengre nede i løyda kalla dei det "Fossabete".

15. No er det ikkje rekna for god

4

god bordsmikk å suga på ein sikkemole
og dricka kaffislivkar attåt. Men ja
var det festsmikk det. Eg har sett mange
som først dippa sikkemolen i kaffien
og så slakk han i minnen og
slurpa kaffi i små sjuvar attåt.

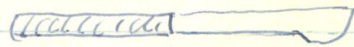
16. No r det myje god bordsmikk å dricka
kaffi av skala "sefaset" lenger

17. Gaffel kom i vanleg bruk for 30-40 år
sidan.

18. I eldgamle tid bruka mennene
falekniven til å skjra kjøt og
flesk og sid med - og til å kline
smis med. Pasetene reinska (skala)
dei vanleg med fingrane.

For 60-70 år sidan kom det i bruk
noke smedarbeitte bordknivar
som dei kalla "jongar"

(eintal ein "jongje")

Flåtesmeten laga seis fine jongar
med ein liten utvida sving
på odden for at dei skulle vera
laglege å skrapa smis av
smisstykket med.

19. Alle hadde kvar si skei, enten
av horn eller tre. Skeier av
hündaborte (trollhegg) var heidne
for å vera gjevast av teskeiene.

Oppour stovestaset - eller attmed -
var det spikra fast ein stakk
eller ei list med skoren til å
setja skeiene i. "Skeiarekko"
kalle dei denne. I gamle skip
var det også ei slik skeiarekko
for sølvskeiene. For ca 60-70 år

kyrja dei á vaska skeiðe. Fyr hadde det séleis at kvar stikke vel av skeiðe nær dei hadde et- og sá turka henne þá albogen fyr dei setu henne í skeiarekkyo.

20. Steinty og porselein kom fyrst í vandyg brúk fyr ca 60 ár síðan. Fyr brúka dei borddúka av te og treskálur. Já koppar og tallur av steinty var vandyg, var det etlv kvar slutt með fellesfel og kopp- dekk skifle gjekk fyr seg í lida fyr ca 40 ár síðan.
21. Þessi borddúka til kvartaga. Men no brúkar dei det sá á sína alle. Þá kyðkinn
22. Brúkar dei samt vaskdúka som ligg þá loutel mellom máltíðene og þá
23. Fyr var det hrismore som alla maten
24. serleg "sívlet" (kyt - flesk - fisk - seld)
25. Kvennfolk og born fettu minde etlungu um mannfolka.
26. Bornu fettu etl utan hjelp sá snart dei kinnu geia seg sjólue. Men dei fettu iðjy forsyna seg sjólue fyr dei hadde lort seg til á fara símeleg og iðjy melja etlv bestu stýkka ella laga til meir um dei átt opp. Men etlv far hjelpu bornu
27. Á byggja mat átt smáborna var vandyg.
28. Fyr les dei alltil fyr og etlv maten. Der det var born í húset les dei högt- etlv túr. Der det iðjy var born, les dei bordbina lógt

- No er det sjeldan nokon les bordbön til kvan tog eller måltid i heimane.
- 29. Dei snakkast medan dei sat til bord
- 30. Det var ikkje passande å le ned bordet.
- 31. Men å syngja når ein sat til bord, var heilt forbode. "Mannen visste ikkje at kveringa var galen for ho tok til å syngja medan dei åt." var eit minnehell.
- 32. Ingen måtte gje frå bordet for alle var ferdige.
- 33. Ein takkar utryk for maten heime
- 34. Når ein framand kom inn medan huslyden sat til bord sa han: "Signe maten!" Og likeins gjer ein no og svart ofte.
- 35. Var det kjenningar som kom inn, var dei ofte berne om å seija seg til bord og uti med og eta.
- 36. Kjem ein framand til gard, vert det stilt til mat, om det er utanom vanleg måltid.
- 37. Også ein tilfeldig gjest skal ha berre trakkement ein huslyden.
- 38. Det vert fortalt at somme kjenningar hadde kjelen ståande og småkoka heile dagen til brispt og kysse for seg sjølv og hjelpelise kjenningar eller framande som kom innom. Men det var så uvantleg at folk snakke om slike kaffikjenningar.
- 39. Ein framand gjest vert ledt inn i stova når han skal til bord. Det var alltid skikka for at husbunden skulle eta med gjester.
- 40. For skulle gjestene lata seg nøya til eta. men utryk no.

41. No er det vorte mein vanleg at husbunden ikkje set med til bord. Men i han til stoles, sit han inne eit stykke frå bordet og held gjesten med lag.